

 <p>Institut IMS Bulevar vojvode Mišića 43 Beograd</p>	<p>PRAVILA UČEŠĆA U PROGRAMU ISPITIVANJA OSPOSoblJENOSTI</p>	Oznaka dokumenta: PIMSU 01
		Izdanje: prvo
		Datum: 18.05.2015.
		Revizija: R3

1. PREDMET I PODRUČJE PRIMENE

Pravila pružaju informacije učesnicima programa (šema) ispitivanja osposobljenosti za sagledavanje zahteva koji moraju biti zadovoljeni i aktivnosti za njihovo ostvarenje. Dokumentom su obuhvaćene kako obaveze učesnika, tako i Provajdera Institut IMS (u nastavku PIMS).

2. VEZA SA DRUGIM DOKUMENTIMA

Pravila su bazirana na zahtevima koje propisuju sledeći dokumenti:

- SRPS ISO/IEC 17043:2011, Ocenjivanje usaglašenosti – Opšti zahtevi za ispitivanje osposobljenosti;
- ILAC-G13:07/2007, ILAC Guidelines for the Requirements for the Competence of Providers of Proficiency Testing Schemes;
- IUPAC Technical Report:2006, The International Harmonized Protocol for the Proficiency Testing of Analytical Chemistry Laboratories;
- SRPS ISO/IEC 17025:2017, Opšti zahtevi za kompetentnost laboratorija za ispitivanje i laboratorija za etaloniranje. $\infty/2$

3. TERMINI, DEFINICIJE I SKRAĆENICE

Definicije termina i skraćenica koji se koriste u Pravilima su:

- **ispitivanje osposobljenosti** – vrednovanje performansi učesnika u odnosu na unapred utvrđene kriterijume primenom međulaboratorijskih poređenja;
- **međulaboratorijsko poređenje (MLP)** – organizovanje, izvođenje i vrednovanje rezultata ispitivanja određenih svojstava istih ili sličnih predmeta ispitivanja koje su sprovele dve ili više laboratorija u skladu sa unapred utvrđenim uslovima;
- **Program (šema) ispitivanja osposobljenosti** – sistem ispitivanja osposobljenosti koji se odnosi na specificirane proizvode na koje se primenjuju isti specificirani zahtevi, pravila i procedure;
- **PIO** – Program (šema) ispitivanja osposobljenost;
- **krug ispitivanja osposobljenosti** – jedan završen ciklus poslatih uzoraka za ispitivanje osposobljenosti, evaluacija rezultata i prosleđivanje učesnicima izveštaja sa rezultatima;
- **predmet ispitivanja (osposobljenosti)** – uzorak, proizvod, predmet, referentni materijal, etalon, ili skup podataka koji se koristi za ispitivanje osposobljenosti; $\infty/2$
- **koordinator** – lice odgovorno za organizaciju i upravljanje poslovima koji se sprovode tokom jednog kruga-ciklusa ispitivanja osposobljenosti primenom međulaboratorijskih poređenja.
- **vrednovanje performansi učesnika** – utvrđivanje da li je učesnik PIO osposobljen za vršenje određenih vrsta ispitivanja;
- **dodeljena (pripisana) vrednost** – vrednost koja se pripisuje određenom svojstvu predmeta ispitivanja;
- **prigovor** – izražavanje nezadovoljstva koje se odnosi na rad Provajdera;
- **žalba** – zahtev učesnika PIO za preispitivanje za njega nepovoljne odluke Provajdera.

Relevantni javno dostupni dokumenti, kao i dokumenti koji se dostavljaju učesnicima će u okviru teksta biti naznačeni **boldovano**.

Izradio: Milenko Maričić	Odobrio: Danica Boljević $\infty/3$	Kopija broj:
--------------------------	--	--------------

4. SADRŽAJ DOKUMENTA

4.1 Uvodne informacije za učesnike

4.1.1 Šta pruža učešće u ispitivanju osposobljenosti?

Međulaboratorijsko poređenje je važno sredstvo kojim laboratorija ostvaruje eksternu proveru kvaliteta svoga rada, upoređujući se sa rezultatima drugih laboratorija koje rade u istim oblastima. Uspešnim učešćem u ispitivanju osposobljenosti primenom međulaboratorijskih poređenja laboratorija dokazuje kompetentnost korisnicima usluga.

Pored toga, rezultat učešća u ispitivanju osposobljenosti pruža mogućnost otkrivanja potencijalnih grešaka u radu laboratorije, kao i utvrđivanja ili smanjenja (merne) nesigurnosti dobijenih rezultata ispitivanja određenih svojstava predmeta ispitivanja.

4.1.2 Koje tehnike ispitivanja osposobljenosti sprovodi PIMS?

Tehnike (tipovi šema) koje sprovodi PIMS su kvalitativne i kvantitativne šeme simultanog i sekvencijalnog učešća, a predmeti ispitivanja su građevinski proizvodi (materijali, elementi i konstrukcije), kao i buka, odnosno zvučna izolacija, čija su svojstva poznata ili se utvrđuju sprovođenjem programa ispitivanja osposobljenosti primenom međulaboratorijskih poređenja.

PIMS u postupku postavke šeme koristi tri tehnike:

- tehniku ispitivanja podeljenog uzorka (simultanu), gde se predmet ili slični predmeti ispitivanja deli(e) na više delova, kada svaki učesnik ispituje jedan deo istog ili sličnog uzorka (dodeljena-pripisana vrednost određenog svojstva predmeta ispitivanja se utvrđuje konsenzusom učesnika nakon završetka ispitivanja/merenja);
- tehniku poređenja merenja (sekvencijalnu), gde se predmet(i) ispitivanja šalje sukcesivno od jednog učesnika do drugog, ili učesnici sukcesivno (u kratkom vremenskom intervalu) sprovode ispitivanja/merenja određenog svojstva istog predmeta ispitivanja na dogovorenoj lokaciji (dodeljena-pripisana vrednost određenog svojstva predmeta ispitivanja se utvrđuje konsenzusom učesnika nakon završetka ispitivanja/merenja);
- tehniku poznatih vrednosti (simultanu ili sekvencijalnu), gde se predmet ispitivanja poznatog ispitivanog svojstva i nesigurnosti merenja dostavlja učesnicima (dodeljena-pripisana vrednost svojstva koje se ispituje/meri, kao i prihvatljivi opseg rezultata ispitivanja/merenja, su poznati pre distribucije učesnicima). Ova tehnika pruža mogućnost vrednovanja osposobljenosti jedne ili malog broja laboratorija.

4.1.3 Ko može učestvovati u Programu ispitivanja osposobljenosti?

U krugu-ciklusu ispitivanja osposobljenosti primenom međulaboratorijskih poređenja učešće mogu prijaviti kako akreditovane ispitne laboratorije, tako i one koje to nisu, i to kako sa teritorije Republike Srbije, tako i van nje.

Zvanični jezici komunikacije su srpski i engleski (zavisno od prijavljenih učesnika), a pismo latinično i ćirilčno.

Javno dostupna dokumenta PIMS se izrađuju i postavljaju na sajt Instituta IMS na oba zvanična jezika.

4.1.4 Kako se kandidati informišu o planiranim Programima (šemama) ispitivanja osposobljenosti?

Dokumentom **Program Provajdera Institut IMS**, na sajtu Instituta IMS (www.institutims.rs), PIMS čini javno dostupnim informaciju o planiranim aktivnostima (programima ispitivanja osposobljenosti – PIO) za tekuću godinu.

Alternativno, PIMS sagledanim potencijalnim učesnicima ovaj dokument upućuje direktno, anketirajući njihovu zainteresovanost.

4.1.5 Kako učesnici prijavljuju učešće?

Kandidati učešće prijavljuju podnošenjem javno dostupnog obrasca **Prijave za učešće u ispitivanja osposobljenosti**, popunjenog prema javno dostupnom **Uputstvu za podnošenje prijave za učešće u ispitivanje osposobljenosti** (www.institutims.rs). Rok za dostavu Prijave je 30 dana pre datuma dostave predmeta ispitivanja definisanog **Programom Provajdera Institut IMS**.

Prijave podležu preispitivanju u pogledu kompletnosti sadržaja i kompetentnosti kandidata pre prihvatanja.

4.1.6 Koji su uslovi učešća?

Laboratorija učesnica podnošenjem **Prijave za učešće u ispitivanje osposobljenosti** potvrđuje prihvatanje sledećih uslova:

- 1) Raspolaganje potrebnom opremom, obučanim kadrom, uslovima sredine za sprovođenje ispitivanja i iskustvom u sprovođenju ispitivanja (za interne potrebe ili eksterne naručioce) prema ispitnim metodama iz **Programa Provajdera Institut IMS**,
- 2) Saglasnost da se odnos između učesnika i Provajdera Institut IMS reguliše Sporazumom o učešću u međulaboratorijskom poređenju,
- 3) Obavezna je uplata odgovarajuće kotizacije za učešće,
- 4) Sprovođenje ispitivanja/merenja svojstava predmeta ispitivanja u roku iz **Protokola Programa (šeme) ispitivanja osposobljenosti**, bez podugovaranja ispitivanja/merenja, kao i dostavljanje rezultata ispitivanja/merenja u zadatom roku na način predviđen odgovarajućim obrascem,
- 5) Realizovanje ispitivanja/merenja uzoraka predmeta ispitivanja kao "rutinskih analiza" (korišćenjem uobičajenih procedura laboratorije za sprovođenje ispitivanja/merenja i rukovanja predmetima ispitivanja, ukoliko **Uputstvom za rukovanje predmetima ispitivanja**, koje se dostavlja sa predmetom ispitivanja, nije drugačije naloženo),
- 6) Saglasnost da Provajder Institut IMS nije odgovoran za štetu u laboratoriji koju pruzrokuje rukovanje uzorkom, kao i za oštećenje/gubitak uzorka nakon potvrde njegovog prijema,
- 7) Prihvatanje zabrane razmene informacija sa drugim učesnicima kruga-ciklusa ispitivanja osposobljenosti do njegovog okončanja,
- 8) Prihvatanje sprovođenje nenajavljanog nadzora predstavnika Provajdera Institut IMS nad ispunjenjem ukupnih aspekata sprovođenja ispitivanja/merenja, kao i kod pojave sumnje da se dogovorom učesnika narušava objektivnost ispitivanja osposobljenosti,
- 9) Prihvatanje prava Provajdera Institut IMS da, ukoliko oceni da se kršenjem neke od tačaka 1) do 8) uslova učešća dovodi u pitanje objektivnost i kvalitet Programa (šeme) ispitivanja osposobljenosti, suspenduje učešće i/ili povuče izdatu **Potvrdu stručnosti** izdatu na osnovu ostvarenih rezultata učešćem u prethodno sprovedenom krugu-ciklusu ispitivanja osposobljenosti.

4.1.7 Koji je cilj/namena ispitivanja osposobljenosti?

Cilj učesnika PIO može biti različit, a može ih biti i više, o čemu se izjašnjavaju kroz **Prijavu za učešće u ispitivanju osposobljenosti**, a sagledani ciljevi učesnika evidentiraju se **Protokolom Programa (šeme) ispitivanja osposobljenosti**, koji im se dostavlja prilikom započinjanja aktivnosti ispitivanja osposobljenosti.

4.1.8 Kako kandidat/učesnik može zaštititi svoje interese?

Kandidat/učesnik raspolaže pravom prigovora na odluku Provajdera Institut IMS da ne prihvati njegovo učešće u krugu-ciklusu ispitivanja osposobljenosti. Pravom prigovora učesnik raspolaže i ukoliko nije zadovoljan radom Provajdera Institut IMS, a pravo žalbe ima na ocenu Provajdera Institut IMS o njegovoj osposobljenosti za sprovođenje ispitivanja (vrednovanjem performansi) koja su predmet kruga-ciklusa ispitivanja osposobljenosti primenom međulaboratorijskih poređenja i konstatovane neusaglašenosti u njegovom radu.

4.2 Obaveze učesnika

Odgovorno lice učesnika kruga-ciklusa PIO u obavezi je da o datumu prijema i stanju predmeta ispitivanja obavesti PIMS u roku od 2 dana od prijema.

Od dostave **Protokola Programa (šeme) ispitivanja osposobljenosti** do vraćanja popunjenog **Obrasca za unos rezultata ispitivanja**, svaku komunikaciju će sa PIMS vršiti isključivo preko koordinatora predmetnog kruga-ciklusa PIO, a **Obrazac za unos rezultata ispitivanja** dostaviti na elektronsku poštu koordinatora.

Uputstva učesnicima koja moraju poštovati i ispuniti kod sprovođenja kruga-ciklusa PIO sadržana su u sledećim dokumentima:

- 1) **Program Provajdera Institut IMS** – javno dostupni dokument;
- 2) **Pravila učešća u Programu ispitivanja osposobljenosti** – javno dostupni dokument;
- 3) **Uputstvo za podnošenje prijave za ispitivanje osposobljenosti** – javno dostupni dokument;
- 4) **Prijava za učešće u ispitivanju osposobljenosti** – javno dostupni obrazac
- 5) **Protokol Programa (šeme) ispitivanja osposobljenosti** – dokument za sve učesnike; 2
- 6) **Sporazum o učešću u međulaboratorijskom poređenju** – dokument za svakog učesnika ponaosob;
- 7) **Kotizacija za učešće u Programu ispitivanja osposobljenosti** – dokument za svakog učesnika ponaosob;
- 8) **Uputstvo za rukovanje predmetima ispitivanja osposobljenosti** – dokument za sve učesnike;
- 9) **Obrazac za unos rezultata ispitivanja** – obrazac za sve učesnike;
- 10) **Obrazac za unos podataka o korišćenoj opremi i izvršiocima ispitivanja** – obrazac za sve učesnike.

Tražene obrasce učesnici su u obavezi da popunjene i u zadatom roku dostave Provajderu Institut IMS. Od učesnika se, ukoliko raspolaže podacima i ukoliko je u stanju, očekuje iskazivanje standardne (merne) nesigurnosti dobijenih rezultata tipa B u predviđenoj rubrici **Obrasca za unos rezultata ispitivanja**.

Učesnici kod kojih su Izveštajem o rezultatima ispitivanja osposobljenosti konstatovane neusaglašenosti, u obavezi su da u roku od 15 dana dostave predlog korektivnih mera za otklanjanje neusaglašenosti do narednog kruga-ciklusa PIO.

O svakom događanju koje može uticati na rezultate ispitivanja osposobljenosti odgovorno lice učesnika je u obavezi da odmah obavesti koordinatora predmetnog kruga-ciklusa PIO i da postupi prema njegovom nalogu.

Učesniku koji je prijavio učešće u ispitivanju osposobljenosti sprovođenjem sekvencijalnih merenja, kao i simultanih merenja buke, a nije im pristupio, naplaćuje se naknada u visini od 50% kotizacije 2, ukoliko o nemogućnosti pristupanja nije obavestio Provajdera najmanje 3 radna dana pre zakazanog termina za merenje. 1

Učesniku koji je prijavio učešće u ispitivanju osposobljenosti sprovođenjem merenja na podeljenom uzorku i koji mu je upućen transportnom službom, a odustao je od

ispitivanja ili je odbio da primi uzorak, naplaćuje se naknada u visini troškova slanja uzorka $\times/2$.

4.3 Obaveze Provajdera

Za svaki krug-ciklus ispitivanja osposobljenosti primenom međulaboratorijskih poređenja imenovani koordinator kruga-ciklusa PIO izrađuje i učesnicima dostavlja **Protokol Programa (šeme) ispitivanja osposobljenosti** najkasnije 3 nedelje pre dostave predmeta ispitivanja. Protokol predstavlja svojevrсна pravila sprovođenja PIO, sa kojima se učesnici upoznaju pre otpočinjanja kruga ciklusa PIO. Zajedno sa Protokolom učesnicima se dostavlja na prihvatanje **Sporazum o učešću u međulaboratorijskom poređenju** i **Profaktura** sa iznosima koje učesnika očekuju tokom učešća u krugu-ciklusu ispitivanja osposobljenosti (kotizacija, isporuka predmeta ispitivanja, papirni oblik izveštaja, potvrda stručnosti) $\times/2$. O bilo kakvoj promeni u postavci Protokola ili drugih aktivnosti, PIMS odmah obaveštava sve učesnike.

Dostavu predmeta ispitivanja učesnicima, ili njihovo vraćanje (za pojedine sekvencijalne šeme) vrši PIMS ili dostavljač sa kojim PIMS sklapa ugovor.

Zajedno sa predmetima ispitivanja učesnicima se dostavlja **Uputstvo za rukovanje predmetima ispitivanja** kojim su sagledani postupci uzorkovanja i pripreme uzoraka (homogenizacije, pakovanja, označavanja, zahteva i uslova skladištenja i čuvanja, izrade i nege probnih tela, kao i uslova klime prilikom ispitivanja). Navedeno Uputstvo koristi i PIMS u domenu aktivnosti za koje je odgovoran.

Učesnicima se takođe dostavljaju **Obrazac za unos podataka o korišćenoj opremi i izvršiocima ispitivanja** (kao i uslovima radne sredine i zapažanjima), kao i **Obrazac za unos podataka o rezultatima ispitivanja**. **Obrazac za unos podataka o rezultatima ispitivanja** nosi jedinstveni identifikacioni kod učesnika za predmetni krug-ciklus PIO, poznat samo koordinatoru, kojim će učesnik biti identifikovan u okviru Izveštaja o rezultatima ispitivanja osposobljenosti. Navedenim obrascem sprovedeno je određivanje standardne (merne) nesigurnosti dobijenih rezultata tipa A.

PIMS na pisani zahtev učesnika, sa ciljem validacije interne metode ili uvođenja efikasnih i uporedivih metoda, dopušta korišćenje ispitnih metoda po izboru učesnika, ali se rezultati tog učesnika neće uzimati u obzir za vrednovanje performansi (ocenu uspešnosti) ostalih učesnika, ukoliko dovode u pitanje njihovo vrednovanje.

Okončanjem kruga-ciklusa PIO Provajder Institut IMS učesnicima dostavlja Izveštaj o rezultatima ispitivanja osposobljenosti sa konstatovanim neusaglašenostima i sugestijama/savetima i sačinjava pregledni javno dostupni dokument **Registar izdatih Izveštaja Provajdera Institut IMS**. Saglasnošću svih učesnika kruga-ciklusa ispitivanja osposobljenosti Izveštaj o rezultatima ispitivanja osposobljenosti postaće dostupan javnosti postavljanjem na sajt Instituta IMS. PIMS ujedno upućuje upit učesnicima za održavanje skupa sa ciljem analize rezultata radi unapređenja kvaliteta rada kako učesnika, tako i PIMS, tamo gde je to primenljivo.

Na zahtev učesnika PIMS uz naknadu izdaje dokument o **Potvrdi stručnosti**. O izdatim potvrdama PIMS vodi javno dostupni dokument **Registar izdatih Potvrda stručnosti**.

Nepriistrasnost i poverljivost tokom odvijanja kruga-ciklusa PIO obezbeđuju se na taj način što se nakon donošenja odluke o održanju kruga-ciklusa svim prijavljenim učesnicima $\times/2$ dodeljuje jedinstveni identifikacioni kod učesnika, poznat samo koordinatoru predmetnog kruga-ciklusa PIO, a pod kojima se sprovodi nastavak aktivnosti. Na taj način osoblje PIMS uključeno u aktivnosti ispitivanja osposobljenosti u predmetnom krugu-ciklusu PIO nema uporište za ispoljavanje pristrasnosti, niti mogućnost iznošenja poverljivih podataka o identitetu i uspešnosti

učesnika.

U slučaju pojave upita o učesnicima kruga-ciklusa PIO od treće $\infty/2$ zainteresovane strane, suda ili državnog organa, PIMS će o tome pisano obavestiti učesnika(e) pre dostave bilo kakvih podataka. PIMS neće zainteresovanim stranama otkrivati ostvarene performanse učesnika, već samo njihov identitet, kako bi dokaz o potvrdi stručnosti zatražili od relevantnih učesnika.

KRAJ DOKUMENTA